

ומתרצינן: אין! משום דאמרינן: מאי דרבי, הדין שחידשה בו התורה — רבי, ומאי דלא רבי — לא רבי!

ודנה הגמרא: והא, מהיכא תיתי? מנין לך לומר סברא זו, הרי אינה מן המדות שהתורה נדרשת בה? וחזרת הקושיה: למה חזרה התורה וכתבה דין תמורת גופו במעשר?

ומתרצינן: אמר רב הונא בריה דרב יהושע: משום דהוה דבר הבא לידון בדבר החדש — ואין לך בו אלא חידושו בלבד. (628) לכן הוצרכה התורה לרבות בו גם "תמורת גופו" (629).

שנינו בברייתא שרבי שמעון למד ממעשר שרק דבר הבא בחובה — עושה תמורה. מבארת הגמרא מה הוא דבר הבא בחובה, ואת מה בא למעט.

נאכל בקדושת מעשר, שלא ישחט באיטליז ולא ישקל בליטרא, (627) כמבואר לעיל [ה].

ואילו תמורת שמו אינה חלה אלא על דבר הראוי בלבד, ולא על בעל מום. שהרי שלמים היא, ודינה כשאר קדשים, שאינם קדושים קדושה גמורה כשהוקדשו בהיותם בעלי מום.

ועתה חזרת הגמרא לעיקר דברי רבי, שהואיל וחידשה התורה במעשר דין "תמורת שמו", הוה אמינא שאין בו דין "תמורת גופו" [אשר על כן הוצרכה התורה לחזור ולומר בו דין תמורת גופו]:

אמרי, וכי משום דרבי רחמנא [התורה ריבתה] והחמירה בו דאית ביה "תמורת שמו" — איגרועי איגרועי, יהיה דינו גרוע [קל] משאר קדשים, ולא יהיה בו דין "תמורת גופו"?!

תירוצו באריכות.

627. כן כתב רש"י. והקשה הגרי"ז: למה אינו מפרש כפשוטו, שקדושתה היא לגבי גיזה ועבודה? ועיין שם.

אבל מדברי המסורת הש"ס המציין לגמרא שבועות [כה ב] משמע שמפרש מסקנת הגמרא שהוא הכלל האחד עשרה. וכן כתב שם הרמב"ן.

629. תמצית פירוש הראשון של רש"י [על פי הברכת הזבח]:

רבי למד מההיקש למעשר בהמה דין נוסף, שרק "תמורת גופו" חלה על דבר שאינו ראוי, ולמעט תמורת שמו שאינה חלה על דבר שאינו ראוי. ועל לימוד זה מקשה הגמרא: למה לא תחול "תמורת שמו" על בעל מום, הרי "כל שכן" הוא, שהרי החמירה התורה במעשר בהמה שחלה תמורת שמו, דבר שאינו כשאר הקדשים, ואם כן תחול אפילו על בעל מום? ומתרצינן: "מאי דרבי — רבי", והתורה לא ריבתה במה

628. מלשון הגמרא ומפירושו רש"י את קושית הגמרא לא מבואר אם היא המדה האחת עשרה של שלוש עשרה המדות שבברייתא דרבי ישמעאל "דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש, אי אתה יכול להחזירו לכלולו עד שיחזירנו הכתוב לכלולו בפירוש". וכן לא נתבאר הטעם שרבי שמעון לא דרש לפי מדה זו, אלא לפי מדה השמינית "כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא".